

OBICEIURI ȘI TRADIȚII DE IARNĂ ÎN BANATUL MONTAN

Obiceiurile și tradițiile de iarnă în Banatul Montan încep odată cu intrarea în Postul Nașterii Domnului, numit și Postul Crăciunului, 15 noiembrie și se finalizează în săptămâna Sfântului Teodor, prima din Posul Paștelui.

Punctele cheie ale obiceiurilor de iarnă sunt *Începutul Postului Nașterii Domnului* când gospodinele de la țară spălau odinioară vasele cu nisip ca să nu mai rămână nicio urmă de grăsime și să se poată pregăti, nu doar spiritual, ci și prin postul alimentar de marea sărbătoare a Nașterii Domnului; *Intrarea Maicii Domnului în biserică*, sărbătoare numită popular în Banat și *Vegenia* din 21 noiembrie; *Ajunul Sărbătorii Sfântului Ierah Nicolae* în 5 decembrie; *Sărbătoarea Sfântului Ierah Nicolae* din 6 decembrie; *Ignatul* când are loc sacrificarea porcului în gospodăriile oamenilor; *Ajunul Crăciunului*, 24 decembrie; *Nașterea Domnului, Crăciunul*, 25 decembrie; *ajunul Anului Nou*, 31 decembrie; *Anul Nou, Sfântul Vasile cel Mare, Tăierea împrejur după Trup a Domnului* în 1 ianuarie; *Boboteaza* (Botezul Domnului) din 6 ianuarie, *Soborul Sfântului Prooroc Ioan Botezătorul* în 7 ianuarie și *Sâmbăta Sfântului Teodor* din prima săptămână a *Postului Sfintelor Paști*.

Prima mare sărbătoare din *Postul Nașterii Domnului* este *Intrarea Maicii Domnului în biserică* din 21 noiembrie, numită conform tradițiilor și obiceiurilor *Vegenia*. La *Vegenie*, seara, fetele își află ursitul în funcție de obiectul ascuns sub un blid (castron). Cum se lasă seara, ele se adună ca la șezătoare, în casa unei bătrâne ce a pregătit obiectele, pentru ca ele să-și afle sortitul. Fiecare obiect pregătit este acoperit cu un blid. Fata care alege blidul sub care este ascunsă oglinda înseamnă că va avea parte de un soț frumos, cea care va alege blidul sub care e ascuns un piaptăn va avea norocul de un soț dințos, banii anunță un soț bogat, cartea, un intelectual etc.

Ajunul Sărbătorii Sfântului Ierah Nicolae din 5 decembrie aduce bucurie copiilor ce așteaptă darurile Sfântului Nicolae. Sfântul Ierarh Nicolae, arhiepiscopul Mirelor Lichiei este cunoscut ca salvatorul celor săraci, aflați în nevoi. Prin darul lui material, dar care a valorat foarte mult spiritual, a salvat viața a două tinere, pe care tatăl lor a hotărât să le vândă datorită lipsurilor materiale.

Ajunul Crăciunului aduce cu sine foarte multe obiceiuri și tradiții.

În 23 decembrie, seara, pițărâii (copiii) ce au adunat din timp lemne, vreascuri, tulei (coceni) aprind focul. Focul va fi menținut de pițărâi din seara zilei de 23 decembrie până în zorii *Ajunului Nașterii Domnului*, în 24 decembrie. Focul din noaptea *Ajunului* reprezintă în tradiția populară focul în jurul căruia au stat ciobanii să se încălzească când au fost vestiți de către îngeri că s-a născut Mesia.

În *Ajunul Crăciunului*, dimineața, copiii ce au vegheat toată noaptea în jurul focului, pornesc din poartă în poartă ca să primească pițărâi (pâini micuțe). În timp ce aleargă de la o poartă (ușă) la alta utilizează strigături specifice evenimentului: „Dă-mi și mie un pițărâu, / Cât de rău, / Să mă duc cu Dumnezeu.“ Primului pițărâu i se dă de către gazdă și câte o bucată de cârnaț, cârnațul simbolizând bogăția casei „Ne dați ori nu ne dați, pâine cu cârnați.“, dar și boabe de porumb etc, simboluri ale bogăției unei gospodării.

Seara, în *Ajunul Crăciunului*, se merge cu colindul. „Colinde, colinde / E vremea colindelor.“ (Mihai Eminescu)

Colindele sunt cântece populare ce mărturisesc nașterea Mântuitorului Iisus Hristos. „Când vine iarna geroasă/ [...] / La români în orice casă / Se aud iarăși colinde.“ (*Obiceiuri de Crăciun*, Cornelia Turlea-Chifu)

Tradiționala colindă „O ce veste minunată“ transmite prin versurile ei bucuria nașterii lui Iisus Hristos și prezintă secvențe ale nașterii Mântuitorului „ Că la Bethleem Maria, săvârșind călătoria, / În sărac sălaș, lângă-acel oraș, / Naște pe Mesia.“

Nu doar colinda „O ce veste minunată“, ci toate colindele transmit bucurie, liniște, pace „Astăzi s-a născut Hristos, / Mesia, chip luminos, / Lăudați și cântați / Și vă bucurați.“ Atât cele de pe pământ, cât și cerul se bucură și slăvesc nașterea Mântuitorului Iisus Hristos „Cerul și pământul (bis), în cântec răsună, / Îngeri și oameni (bis) cântă împreună.“

Colinda „Trei crai“ prezintă secvența biblică a venirii magilor. Cei „Trei crai de la Răsărit“,

călăuziți de o stea au mers să-l caute pe Iisus ca să se închine Lui și să-I ofere daruri.

„Trei păstori“ este colinda ce înfățișează atât păstorii ce au fost anunțați de îngeri că s-a născut Mesia, cât și pe cei trei magi.

Fiecare colindă are o lumină aparte, bucurie și liniște „Praznic luminos, strălucind frumos ...“

Colindele sunt și un îndemn la bunătate, milostenie, dar sufletesc „Scoală gazdă din pătuț, florile dalbe / Și ne dă un colăcuț.“ Ele șoptesc fiecăruia să fie mai curat sufletește „florile dalbe“ spre a se bucura de lumina Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos.

„O brad frumos“ este colinda ce înfățișează un alt obicei, al împodobirii bradului de Crăciun. Bradul îndeamnă la statornicie, la credință „Tu ești copacul credincios / Ce frunza nu și-o pierde.“

În Ajunul Nașterii Domnului bucuria colindelor este completată de darurile ce le primesc copiii de la Moș Crăciun.

Plugușorul este un obicei ce se desfășoară în ajun de An Nou. Versurile lui sunt urări pentru un an bun și bogat. Acest obicei cu urări de an roditor este continuat în dimineața Anului Nou de *Sorcova*.

Un alt obicei ce se desfășoară în ajunul Anului Nou constă în așezarea sub pernă de către fete a unui fir de busuioc sfințit pentru a-și visa ursitul.

De Bobotează se sfințește de către preot apa. În săptămâna dintre Anul Nou și Bobotează preotul sfințește cu apă și casele oamenilor. Fiecare om așteaptă preotul cu o lumânare aprinsă în mână, dovada că fără lumină și apă nimeni nu se poate purifica, nimeni nu descoperă calea adevărată.

Obiceiurile de iarnă ajung la final în săptămâna Sfântului Teodor, prima din Posul Paștelui. Această săptămână este marcată și de prezența cailor Sfântului Teodor, începând cu marți seara, timp de șapte zile. Femeile care muncesc în sâmbăta Sfântului Teodor oferă prilej cailor să le atace. Fetele în apa utilizată pentru a se spăla pe cap, în sâmbăta Sfântului Teodor, pun iederă, grăind „Sân. Teoadere, Sân. Teoadere, / Dă cosița fetelor / Ca și coada iepelor.“ Tot în această săptămână, de *Sfinții 40 de mucenici*, în curtea casei se face un foc din resturi găsite prin gospodărie, peste care trec toți din casă ca să fie feriți de lucruri rele, spunând „Patruzeci de mucenici, / Dau cu boțile în pământ, / Să intre iarna în pământ / Și să iasă vara afară.“ Cu acel foc gospodina afumă și prin gospodărie pentru a fi ferită și gospodăria de tot lucrul rău.

Fără obiceiuri și tradiții populare, fiecare dintre noi ar fi mai sărac și nu ar cunoaște valorile spirituale ale neamului său.

Ana-Cristina Popescu